

VELFERD: Heinrich Jung driver en økologisk gård i Solørbygda Arneberg, med 350 utegris, 11 ammekyr, 10 hester, grønnsaker og korn. Han er en av bøndene som deltar i prosjektet.

FOTO: SIRI JUELL RASMUSSEN, NATIONEN

Dyrevelferd

Norsøk skal måle hvordan utegrisen har det

Økologisk gris skal ha fri tilgang på uteområdet hele året, men å slippe grisen ut er ikke sidestilt med at den får et bedre liv. Nå utvikles en velferdsprotokoll for utegris.

Marie Hatlevoll
marie.hatlevoll@bondebladet.no

Om bønder med utegris tror at de nå får enda et skjema å fylle ut, kan de foreløpig bare slappe av. Protokollen er ment for egenrevisjon, slik at man selv kan gjøre en vurdering om hvordan drifta er.

- Det finnes flere velferdsprotokoller på gris, men majoriteten er beregnet på innegris. Vi sammenfattat flere av dem og testet dem på besetninger med utegris. Da så vi at her mangler det noe, sier Berit Blomstrand, veterinær og forsker ved Norsøk.

Hun har deltatt i flere prosjekter om utegris de siste årene, og er nå i sluttfasen med et prosjekt finansiert av Dyrevernalliansen. Der har forskerne samlet inn data fra litteraturen og erfaringer fra norske bønder med utegris. Dette brukes til å lage et måleverktøy for utegrisenes velferd.

- Vi måler ofte dyrevelferd med fravær av lidelse og tilgang på fôr, men vi vil også måle positive atferdsobservasjoner. Det kan for eksempel være lek, sosial interaksjon og om grisene bruker gjørmebad, sier forskeren.

Krever god tilrettelegging

På gårdene i undersøkelsen opplever

dyreeierne at velferden hos utegrisene er bedre enn hos dem som kun bor inne.

- Ørebiting og halebiting er symptomer på at grisene bor for trangt og har for lite å gjøre. Dette har vi ikke sett i utegrisbesetninger hvor grisen går på beite, sier Blomstrand.

Heinrich Jung er en av dem som driver stort med utegris i Norge. Han holder til i Glåmdalen, driver økologisk og har litt over 50 purker. Produksjonen er hyttebasert, grisene har ikke tilgang på fjøs.

Han opplever at grisene trives godt, men det krever god tilrettelegging og oppfølging.

- Å ha griser på friland, er ikke en produksjon som passer alle. Det er mer tidkrevende enn å ha grisene inne, og det krever også mer interesse og evner fra røkteren til å forstå dyrene. Ved føring i et vanlig fjøs vil man for eksempel raskt oppdage om en gris ikke kommer fram og spiser, og trenger tilsyn. Det er ikke like lett å oppdage når grisene har fri tilgang til mat, sier Jung.

Store arealer

Gjennom året får grisene hans tilgang på nye områder minst to-tre ganger, noe som krever store arealer. Jung regner rundt 200 kvadratmeter per gris per område. Han dyrker en del grønnsaker, og lar gjerne grisene få tilgang på jordene etter at avlingene er høstet.

- Driver man økologisk, skal grisen ha fri tilgang til uteområde hele året. Men strengt tatt er det ikke krav om mer enn en kvadratmeter ute på betong. Jeg hørte om en økologisk bedrift i Danmark med denne løsningen. Bedriften hadde store problemer med aggressivitet hos grisene, og alle medarbeiderne måtte gå med gummistøvler fordi grisene beit. Slik atferd ser vi ikke hos oss, sier bonden.

Jung gjør flere tiltak for å stimulere den sosiale atferden til grisene.

- Vi avvenner smågrisene når de er 13 uker gamle, og sender gjerne med

Berit Blomstrand, veterinær og forsker ved NORSØK.

FOTO: PRIVAT

en purke som går sammen med slaktegrisflokkene. En purke er så mye mer enn bare en kilde til melk. Vi opplever at det gir mer ro i flokken når det er voksne dyr til stede. Purkene fungerer som tanter, sier han.

Smittevern

Et annet viktig målepunkt for dyrevelferd er smittevern.

- Parasitter er et problem enten man har griser inne eller ute, men ute har vi mindre mulighet til å desinfisere. Derfor må man ha et godt system som gjør at områder grisene går på jevnlig får hvile, ikke minst for å redusere punktbelastning som kan føre til at man får for mye gjødsel på ett sted, sier Jung.

Den siste tiden har det vært mye snakk om smittefare rundt afrikansk svinepest, etter at sykdommen ble påvist i Sverige tidligere i år.

- Jeg tar det veldig alvorlig, det er en sykdom med stor dødelighet. Samtidig har det oppstått et hysteri i næringen som jeg mener er fullstendig ubegrunnet. I Sentral-Europa, som har hatt flere utbrudd av svinepest, er det anbefalt med dobbelt gjerde rundt utegrisbesetninger for å unngå kontakt og smitte fra villsvin. Da det ble påvist smitte i Sverige reagerte vi umiddelbart og satt opp dobbelt gjerde rundt våre griser. Jeg ser ingen grunn til at vi er mer utsatt for smitte enn dem som

UTEGRIS I NORGE

- Det er vanskelig å tallfeste hvor mange som holder gris ute, ettersom en del kun driver hobbypreget oppføring av slaktegris i sommerhalvåret. Mange av disse er ikke registrert noe sted.
- I 2021 var det 40 besetninger med til sammen 2985 griser økologisk sertifisert i Norge, disse grisene skal ha fri tilgang på utearealer hele året.

har gris inne, sier han.

Vurderer å tilby app

Prosjektet med å lage velferdsprotokoll til utegris er nå i sluttfasen. Forebyggende smittevern blir et selvfølgelig og viktig tema i protokollen.

- Vi har laget en oversikt over det vi ønsker å ha med, den er delt med prosjektpartnere som deretter har kommet med innspill, forteller Berit Blomstrand.

Norsøk jobber nå med hvordan protokollen skal bli mest mulig tilgjengelig for bønder med utegris.

- Vi har testet en app som er utviklet av et annet prosjekt, som kan være et startpunkt. Enten at den oppdateres, eller at det utvikles en ny. Vi ønsker uansett et digitalt registreringsskjema, som både gjør det enkelt å vurdere sin egen situasjon nå og sammenligne med det man har registrert tidligere, sier hun.

Animalia har et dyrevelferdsprogram for svin, men forskerne har ikke vært i kontakt med dem. Det er ikke et mål at deres protokoll skal innlemmes i det etablerte programmet, som er pliktig for alle som slakter flere enn ti griser i året eller holder avlspurker.

- Vi håper likevel vår velferdsprotokoll kan bli til hjelp og nytte for dem har griser ute, sier Norsøk-forskeren.